

AFERA WATERGATE

Mandarić, Ante

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:172:692339>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-14**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of humanities and social sciences](#)

SVEUČILIŠTE U SPLITU

FILOZOFSKI FAKULTET

Ante Mandarić

AFERA WATERGATE

Završni rad

Split, 2024.

Odsjek za povijest
Sveučilišni prijediplomski studij povijesti

AFERA WATERGATE

Završni rad

Student: Ante Mandarić

Mentor: prof.dr.sc. Aleksandar Jakir

Split, rujan 2024.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. ORGANIZIRANJE PROVALE	3
2.1. CRP	3
2.2. “Trećerazredna provala”	4
3. ZATAŠKAVANJE	6
3.1. Patman	9
3.2. Trijumf	10
4. SKANDAL SE NAZIRE	13
4.1. Senatski odbor	14
4.2. Dean počinje surađivati	15
5. JAVNA SASLUŠANJA	18
5.1. Butterfield otkriva snimke	20
6. Masakr subotnje večeri	23
6.1. Početak istrage o opozivu	24
6.2. Istraga Odbora za pravosuđe	26
6.3. Bijela kuća objavljuje transkripte	27
7. PREMA OPOZIVU	29
7.1. Postupak opoziva	30
7.2. Vrhovni sud donosi odluku	31
8. OSTAVKA	33
9. ZAKLJUČAK	34
SAŽETAK	35
LITERATURA	36

1. UVOD

Richard Milhous Nixon (1913.-1994.) izabran je za predsjednika Sjedinjenih Američkih Država burne 1968. godine obećavajući častan mir u Vijetnamu, kraj mobilizacije i dovođenje reda u državi pod sloganom „Zakon i red“. Nixon se već bio upoznao s Bijelom kućom kada je u dva navrata izabran kao potpredsjednik pored Dwighta Eisenhowera, ali ovo mu je bio drugi pokušaj u osvajanju položaja vrhovnog zapovjednika. Onaj prvi, 1960. godine protiv John F. Kennedyja, završio je neuspješno izrazito tijesnim rezultatom i tvrdnjama republikanaca da je njihov kandidat pokraden. Osim što je javnosti bio poznat po antipatiji prema tisku i kao gorljivi anti-komunist, Nixon je od protivnika zaradio nadimak „Tricky Dick“ (lukavi Dick) jer je u ranoj karijeri koristio lukave trikove kako bi diskreditirao političke suparnike.¹

Prema svjedočenju Johna Mitchella, glavnog državnog odvjetnika za vrijeme prvog Nixonovog mandata, pokušaj Nixonove administracije da zataška svoju ulogu u provali u glavni stožer Demokratske stranke koji se nalazio u hotelu Watergate zapravo je bio pokušaj skrivanja puno većeg obujma prijestupa i zlouporabe moći koji je počinila u prethodnim godinama. Ocjenjujući te prijestupe važnijima od samog Watergatea, Mitchell im je dao ime “horori Bijele kuće” te je objasnio kojim taktikama su se služili Nixonovi dužnosnici da diskreditiraju njegove protivnike.²

Veliki test za Nixona došao je u lipnju 1971. godine kada je *New York Times* počeo objavljivati tzv. „Pentagon Papers“, masivnu analizu uloge SAD-a u Indokini od 2. svjetskog rata do 1968. godine. Te strogo povjerljive dokumente je novinskim agencijama predao Daniel Ellsberg. Nixon je pokušao zaustaviti njihovo izdavanje, ali je Vrhovni sud ipak to dopustio što je bio udarac za predsjednika.³ Kako bi spriječili daljnje curenje informacija iz Bijele kuće Nixonovi dužnosnici su s njegovim blagoslovom formirali poseban tim nazivajući se „vodoinstalaterima“. Glavne uloge imali su David Young (pobočnik Henryja Kissingera), Everette Howard Hunt (bivši agent CIA-e), George Gordon Liddy (bivši agent FBI-a) i Egil Krogh.⁴ Prvi fokus im je bio Institut Brookings jer su smatrali da tu postoje informacije o Ellsbergovim suradnicima. Reagirajući na predsjednikov zahtjev da Howard Hunt provali u

¹ <https://www.britannica.com/biography/Richard-Nixon>

² Kutler, Stanley Ira. *Watergate: A Brief History*, 19.

³ <https://www.britannica.com/topic/Pentagon-Papers>

⁴ Graff, Garrett M. *Watergate: A New History*, 78-80

institut,⁵ predstavljen je sljedeći plan: izazvat će požar u institutu, dok će u tom kaosu grupa Kubanaca prurušena u vatrogasce ući i evakuirati zgradu te usput otuđiti povjerljivi materijal iz trezora i pobjeći. Plan na kraju ipak nije bio odobren zbog troškova.⁶

Sljedeći plan „vodoinstalatera“ bila je provala u ured Ellsbergovog psihijatra u Los Angelesu s ciljem pronalaska materijala koji bi diskreditirao. Howard Hunt i Gordon Liddy bili su zaduženi za izvršavanje plana u listopadu 1971., a Hunt je vrbovao Bernarda Barkera, Eugenia Martineza i Felipea De Diega. Njih četvorica su sudjelovala u propaloj invaziji u Zaljevu svinja 1951. Provala nije polučila ikakve rezultate. Štoviše, morali su se vratiti i potpuno uništiti ured kako bi ostavili dojam da su to zapravo bili narkomani u potrazi za drogom.⁷ „Vodoinstalateri“ su ubrzo nakon toga raspušteni.

U ovom radu će biti prezentirane činjenice provale u stožer Demokratske stranke u hotelu Watergate, kontinuiranih pokušaja Richarda Nixona i njegovih suradnika da zataškaju svoju umiješanost te pravnog postupka da se sazna opseg operacije zataškavanja, zaključno sa ostavkom Richarda Nixona.

⁵ Kutler, Stanley Ira. *Watergate: A Brief History*, 23-24

⁶ Liddy, George Gordon. *Will*, 236-237

⁷ Graff, Garrett M. *Watergate: A New History*, 92-94

2. ORGANIZIRANJE PROVALE

2.1. CRP

Početak 1972. godine osniva se novo tijelo za predsjedničku kampanju te godine – Odbor za ponovni izbor predsjednika, tj. Committee to Re-Elect the President (CRP, posprdno CREEP – gmizati, puzati). CRP je stvoren od strane potpuno predanih Nixonovih lojalista kako bi on imao kontrolu nad kampanjom sasvim neovisan o Republikanskoj stranci.⁸ Stoga nije iznenađujuće što je pored prikupljana novčanih sredstava za kampanju CRP služio za špijunažu Nixonovih protivnika i izazivanje pomutnje u njihovim kampanjama. Glavni akteri CRP-a bili su: John Mitchell (direktor, dolazi u ožujku 1972. napustivši poziciju glavnog državnog odvjetnika), Jeb Stuart Magruder (zamjenik direktora, prethodno služio u Bijeloj kući), Maurice Stans (blagajnik, prethodno bio ministar trgovine), G. Gordon Liddy (savjetnik).⁹

Liddy je vjerojatno bio najrevniji i najodaniji Nixonov sljedbenik. Na jednom sastanku u uredu glavnog državnog odvjetnika 27. siječnja 1972. s Mitchellom, Magruderom i Johnom Deanom (odvjetnik Bijele kuće i pravni savjetnik predsjednika) predstavio je ambiciozan plan sabotaze demokratske kampanje, imena GEMSTONE (Dragi kamen). Svaka komponenta plana je nosila ime po nekom dragom kamenu – Operacija Dijamant predviđala je razbijanje anti-Nixonovih demonstracija i otimanje vođa korištenjem agenata CIA-e, FBI-a i Tajne službe; U Operaciji Rubin poslali bi špijune u kampove demokratskih kandidata; U Operaciji Smaragd bi im špijunirali avione i autobuse. Najbizarnija je bila Operacija Kristal u kojoj bi kupili i ozvučili brod za vrijeme skupa u Miamiu na kojem bi radile prostitutke koje bi od članova Demokratske stranke izvlačile svakojake detalje. Ključna je bila Operacija Opal koje je predviđala postavljanje opreme za prisluškivanje u urede Demokratske stranke. Operacija GEMSTONE sveukupno je trebala koštati milijun dolara. John Mitchell, tada još državni odvjetnik, isprva je nije prihvatio zbog troškova, a ne zbog zabrinutosti oko kršenja zakona, te je Liddyju predložio da drastično smanji troškove.¹⁰ On je to i učinio odustavši od nekih operacija, npr. Kristal. U kontekstu afere Watergate bitno je to što je prihvaćen plan prisluškivanja ureda Demokratske stranke. Tko je dao konačno odobrenje za reduciranu verziju GEMSTONE-a vjerojatno nikad neće biti poznato. Naime, 29. ožujka u floridskom Key Biscayneu održan je sastanak između Johna Mitchella, Jeba Magrudera i Freda LaRuea, bliskog Mitchellovog suradnika, na kojem

⁸ Ibid., 109.

⁹ Perlstein, Rick. *Nixonland*, 636

¹⁰ Liddy, George Gordon. *Will*, 271-273

su raspravljali o Liddyjevom planu i sva trojica su kasnije dala različite iskaze o tijeku rasprave. U svakom slučaju, plan je bio odobren i Liddy je dobio zadatak da provali u i ozvuči ured Larry O'Briena, šefa Demokratskog nacionalnog odbora (DNC) koji se nalazio u kompleksu Watergate.¹¹ O tome je bio obaviješten šef osoblja Bijele kuće H.R. Haldeman.¹² Dosada nisu izneseni dokazi koji bi potvrdili da je on to proslijedio Nixonu ili da je Nixon znao za taj plan.

2.2. “Trećerazredna provala”

Vrijeme za izvršenje Operacije Opal napokon je došlo u svibnju 1972. godine. Po Liddyjevim uputama James McCord, CRP-ov savjetnik za sigurnost, nabavio je zavidnu količinu napredne elektroničke opreme za prisluškivanje, voki-tokija, kasetofona itd. Također je angažirao bivšeg agenta FBI-a Alfreda Baldwina i iznajmio mu sobu u motelu nasuprot Watergatea iz koje će nadzirati DNC i prislušne uređaje.¹³

Tijekom svibnja Liddy, Hunt, McCord i šestorica Kubanaca razmatraju načine kako provaliti u O'Brienov ured, a troškovi operacije podmirivani su iz blagajne CRP-a koju je nadzirao Hugh Sloan. Nekoliko puta, bilo kao posjetitelji, bilo tajno ulaze u DNC i razgledavaju potencijalne točke za postavljanje prisluškivača i ulaz u ured. Nakon nekoliko neuspjelih pokušaja konačno uspijevaju ući u O'Brienov ured 28. svibnja i fotografiraju neke dokumente te postavljaju prisluškivače na dva telefona. Međutim, ispostavilo se da je jedan prisluškivač bio neispravan dok drugi nije otkrio ništa što bi moglo biti iskorišteno protiv demokrata. Stoga je Magruder naredio Liddyju da ponovo provale u ured i poprave opremu te je, gestikulirajući prema ladicama svog stola, rekao: „Želim znati što O'Brien ima ovdje!“. U tim ladicama Magruder je držao „prljavo rublje“ demokrata. U drugoj provali, u noći sa 16. na 17. lipnja, sudjelovali su James McCord, Virgilio Gonzalez, Bernard Barker, Eugenio Martínez i Frank Sturgis dok su Hunt i Liddy nadgledali situaciju u sobi 214 u hotelskom dijelu Watergatea. Provalnici su trebali ući u uredski dio kompleksa kroz garažu jer je McCord s unutarnje strane prethodno otvorio vrata i zalijepio traku preko brave. Međutim, par minuta nakon što su krenuli u provalu vratili su se u sobu jer su primijetili da je traka odlijepljena. Mислеći da je to učinio poštar, Liddy je odlučio da nastave s planom. Oko 2 sata ujutro preko voki-tokija Al Baldwin, koji je držao stražu u motelu preko puta, javio je da vidi baterijske svjetiljke u kompleksu. Mислеći da

¹¹ Graff, Garrett M. *Watergate: A New History*, 142-144

¹² Kutler, Stanley Ira. *Watergate: A Brief History*, 37

¹³ Graff, Garrett M. *Watergate: A New History*, 159-160

su to stražari, provalnici su se sakrili ali kada je Baldwin javio da ih ima četiri ili pet i da su naoružani bilo je prekasno za pobjeći. Svih pet provalnika je otkriveno i uhićeno.¹⁴

Ključan trag u otkrivanju provale bila je ljepljiva traka na bravi vrata garaže. Naime, stražar Frank Wills te noći oko 12:30 otkrio je traku i uklonio je misleći da je postavio domar. Kada se nakon sat vremena vratio opet je primijetio traku te je pozvao policiju i prijavio provalu u Watergate.¹⁵

Prva reportaža o provali izašla je u *Washington Postu* 18. lipnja. Objavljeni su identiteti petorice uhićenih i stvari koje su imali kod sebe: fotoaparati, 40 rola filma, pištolji sa suzavcem u obliku kemijske olovke, oprema za obijanje brava i prisluškivanje te otprilike 2300 dolara u novčanicama od 100 dolara sa serijskim brojevima u nizu.¹⁶ Sljedećeg dana objavljena je nova reportaža koja je povezala McCorda sa CRP-om.¹⁷ To je bila prva priča koja su zajedno napisali mladi novinari Carl Bernstein i Bob Woodward te su od tada njihova imena jednostavno nerazdvojiva. Njihov istraživački rad bio je ključan za otkrivanje dosega afere Watergate te konačnog pada Richarda Nixona.

Kada je glasnogovornik Bijele kuće Ron Ziegler bio upitan o događajima u Watergateu, izjavio je da „neće komentirati trećerazredni provalnički pokušaj' i predviđa da bi 'neki elementi mogli pokušati ovu stvar rastegnuti više nego što to zaslužuje“.¹⁸

¹⁴ Liddy, George Gordon. *Will*, 312-336.

¹⁵ <https://www.washingtonpost.com/history/2022/06/17/frank-wills-security-guard-watergate/>

¹⁶ <https://www.washingtonpost.com/history/2022/06/13/first-watergate-burglary-story/>

¹⁷ https://www.washingtonpost.com/politics/gop-security-aide-among-five-arrested-in-bugging-affair/2012/06/07/gJQAYTdzKV_story.html

¹⁸ *Kraj predsjedništva*, 167

3. ZATAŠKAVANJE

I prije nego što je priča o provali izašla u javnost Nixonovi sljedbenici su krenuli sa skrivanjem ikakve poveznice između provalnika i Bijele kuće. Liddy prvom prilikom ujutro odlazi u ured CRP-a i uništava dokumente iz operacije GEMSTONE. Zatim je nazvao Magruderu koji je bio u Kaliforniji s Mitchellom i obavijestio ga o situaciji, napominjući da je opasna jer bi istražitelji mogli lako napraviti poveznicu s njima preko McCorda. Nakon konzultacije s Mitchellom, uspaničeni Magruder uzvraća poziv i, navodno prenoseći njegove naredbe, govori Liddyju da pronađe novog glavnog državnog odvjetnika Richarda Kleindiensta i kaže mu da odmah izvuče McCorda iz zatvora jer je to Mitchellova molba.¹⁹ Liddy ga je poslušao, ali Kleindienst ne vjeruje da bi Mitchell dao takvu uputu i odbija ju izvršiti. Zatim je svom podređenom naredio da se uhićeni tretiraju kao i svi ostali.²⁰

Prvi radni dan u Bijeloj kući, 19. lipnja, John Dean preuzima inicijativu i poziva Liddyja na sastanak da dobije jasniju sliku situacije i njene ozbiljnosti. U obližnjem parku Liddy potvrđuje da je u Bijeloj kući znanje o operaciji imao Magruder i da će uhićeni zahtijevati podršku u vidu podmirivanja troškova suđenja i zbrinjavanja obitelji ako se od njih očekuje da šute dok za sebe ne traži kompenzaciju. Naprotiv, potpuno ozbiljan govori Deanu da samo kaže gdje treba stati kako bi ga netko upucao ako to bude potrebno. Dean smatra da nisu baš došli do te točke, ali mu sugerira da bi bilo dobro da njegov kolega Howard Hunt napusti zemlju.²¹ On to nije učinio, ali je otišao u Kaliforniju zbog najezde novinara na njegov dom.²²

Kako je politička intriga provale postala jasna, Larry O'Brien je pokrenuo privatnu tužbu u ime Demokratske stranke protiv CRP-a u iznosu od milijun dolara. Istovremeno, činilo se da će za FBI problem biti *previše* tragova i kako je sve više dojava pristizalo tako je rastao i broj agenata uključenih u istragu. U Bijeloj kući Nixonovi savjetnici John Dean, John Ehrlichman i Chuck Colson pod kojim je radio Howard Hunt diskutiraju njegov položaj u administraciji. Na Colsonovu tvrdnju da Hunt posjeduje sef u svom uredu te da bi ga netko trebao provjeriti, Ehrlichman je šokiran što on uopće ima ured, dok Dean prihvaća uzeti stvari iz njega. Kasnije, Ehrlichman obavještava šefa osoblja Bijele kuće i najbližeg Nixonovog suradnika H. R.

¹⁹ Liddy, George Gordon. *Will*, 340-344

²⁰ Graff, Garrett M. *Watergate: A New History*, 182-183

²¹ *Ibid.*, 195-196

²² *Ibid.*, 197

Haldemana da je za sve odgovoran CRP te su obojica iznenađena što Colson, inače poznat kao specijalac za „prljave poslove“, nema veze s provalom.²³

Za Haldemana je stvar bila jasna – ne smiju dopustiti da se provala poveže s Bijelom kućom, već ju moraju zadržati u CRP-u i na što nižoj mogućoj razini. Međutim, taj je plan brzo postajao sve složeniji. U razgovoru s Nixonom navečer ističe da neće biti tako lako provalnike ostaviti na cjedilu jer su bili uključeni i u neke druge operacije te da obuzdavanje posljedica znači gašenje same istrage. Nixon tada prvi put spominje dvije stvari koje će biti ključ zataškavanja i njegovog konačnog pada: mito i CIA. Pošto je očekivao da će provalnicima biti potreban novac, namjeravao je ih je promovirati kao borce protiv Fidela Castra kako bi im kubanske izbjeglice plaćale troškove i kako bi CIA blokirala istragu zbog njihove povezanosti s tom agencijom. Zatim naređuje Haldemanu da Ehrlichmanu kaže da provalnici povezani s neuspjelom invazijom u Zaljevu svinja, ali Ehrlichman se ograđuje i stvar preuzima John Dean.²⁴

Kad se Nixon vratio na radno mjesto u utorak zataškavanje se već bilo zahuktalo – osoblje je uništavalo sve dokumente koji su mogli povezati Bijelu kuću s provalom. Na Colsonov savjet da minimiziraju cijelu situaciju Nixon razvija strategiju *stonewall*-anja, tj. odbijanja odgovaranja na pitanja, demantiranja i zavlčenja. Prvu javnu izjavu o provali Nixon daje 22. lipnja: „Bijela kuća nije imala nikakve veze s ovim incidentom.“²⁵

Daleko od očiju javnosti, istraga FBI agenata je brzo napredovala. Već 21. lipnja su došli do značajnog otkrića tako što su povezali novac pronađen kod provalnika s Bernardom Barkerom i serijom bankovnih transakcija u Miamiju. Daljnja analiza njegovih depozita otkrila je da je novac došao od donora Nixonovoj kampanji. Do kraja mjeseca intervjuirali su Kennetha Dahlberga, voditelja financija za kampanju iz Minnesote, te meksičkog odvjetnika koji je prikupljao novac za kampanju. Ponašanje osoblja Bijele kuće od početka je bilo sumnjivo. Kada su u prisustvu Deana razgovarali s Colsonom, Dean je hinio iznenađenje što Howard Hunt ima ured u Bijeloj kući, ali kad je predao stvari iz Huntovog sefa voditelj istrage je shvatio da je naredio da se sef otvori tri dana ranije i prozvao ga. Ono što agenti nisu znali jest da je John Ehrlichman ranije nazvao v.d. direktora FBI-a Graya i objasnio mu da John Dean provodi istragu provale u ime Bijele kuće te da od sada komuniciraju direktno s njim. Također, od sada

²³ Kutler, Stanley Ira. *Watergate: A Brief History*, 43

²⁴ Graff, Garrett M. *Watergate: A New History*, 199-200

²⁵ Ibid., 203-206

će sjediti na svim obavijesnim razgovorima između FBI-a i osoblja Bijele kuće. Od zamjenika glavnog državnog odvjetnika Dean je dobio obećanje da federalni tužitelji neće ići dalje od same provale, tj. neće istraživati Nixonovu kampanju i „prljavo rublje“.²⁶

Dok je s Grayom raspravljao kako riješiti slučaj, Dean je privatno razradio vlastitu strategiju – Bijela kuća i CRP će dopustiti da Hunt i Liddy preuzmu krivicu, tvrdeći da su se odmetnuli i koristili sredstva za kriminalne radnje dok će CRP spriječiti FBI da poveže novac provalnika sa donorima kampanje. V.d. direktora FBI-a Gray nesvjesno mu je i pomogao u stvaranju strategije jer mu je otkrio kako su agenti ušli u trag novcu iz provale. Otkrio mu je i teorije koje su smatrali mogućima, a glavna je bila operacije CIA-e. Dean ga je upozorio da bi pretjerana istraga novca mogla uzrujati CIA-u, ali Gray se već bio čuo s direktorom koji je opovrgnuo ikakvu vezu. Nazirao se novi plan – pod izlikom nacionalne sigurnosti mogu pokopati istragu. Strategija je oživjela 23. lipnja u Ovalnom uredu u razgovoru između Nixona i Haldemana. Dogovoreno je da će narediti CIA-i da odvraća FBI od daljnje istrage.²⁷ Ovaj razgovor će biti ključan u konačnom padu Nixona.

Nakon razgovora s Nixonom i Haldemanom, Ehrlichman poziva direktora CIA-e i njegovog zamjenika u Bijelu kuću. Na sastanku Haldeman prosljeđuje Nixonovu naredbu, tvrdeći da cijela stvar postaje sramotna. Nakon početnog oklijevanja, direktor ipak pristaje posjetiti Graya i zamoliti ga da ne širi istragu, posebno ne na Meksiko. Gray također oklijeva, ali pristaje na zahtjev. Dean se ponovo sastaje s Grayom i ovaj put zahtijeva da mu preda FBI-ova izvješća obavijesnih razgovora. On je pristao, ali tek kada mu je Dean obećao da pita u ime predsjednika – sveukupno mu je predao preko 80 izvještaja, otprilike polovicu istražnog materijala. Također, Dean je Grayu predao najosjetljivije dokumente iz Huntovog sefa (oni sigurni su predani agentima) i rekao mu da su „politički dinamit“ koji ne bi smio izaći u javnost. Gray ih je odnio kući i sakrio u ormar.²⁸

Howard Hunt zamjerao je Bijeloj kući način na koji se odnosi prema njemu i prema zatvorenim provalnicima pa je odlučio federalnim tužiteljima ponuditi suradnju. On to nije mogao znati, ali John Dean je mahnito pokušavao organizirati isplate provalnicima za kupnju šutnje. Kad ga je direktor CIA-e odbio, Dean se obratio Nixonovom osobnom odvjetniku Herbertu Kalmbachu koji je angažirao privatnog istražitelja za provedbu isplata. U narednim tjednima i

²⁶ Kutler, Stanley Ira. *Watergate: A Brief History*, 48

²⁷ Graff, Garrett M. *Watergate: A New History*, 208-210

²⁸ Ibid., 210-213

mjesecima on je tajno prenio ukupno 26,000 dolara Liddyju i 154,000 dolara Huntovoj supruzi koja je novac prosljeđivala provalnicima.²⁹

Na početku srpnja, pod pritiskom agenata da prošire istragu, Gray poziva direktora CIA-e i kaže mu da će odobriti daljnje razgovore koji imaju veze s Meksikom osim ako ne dobije pisani nalog od CIA-e, što on ne želi učiniti. Gray kasnije obavještava Nixona da će nastaviti istragu gdje je stala i upozorava ga da ga određeno osoblje smrtno ranjava, na čemu mu se Nixon nonšalantno zahvali i podrži u daljnjem radu. Nedugo zatim odjekuje bomba – Al Baldwin, izviđač u provali u Watergate se nagodio s tužiteljima i ispričao cijelu priču. Iako su agenti FBI-a bili spremni uhititi Hunta i Liddyja, federalni tužitelji odlučili su čekati da porota izda optužnice. Agenti su bili frustrirani i što su se tužitelji fokusirali samo na dva aspekta – provalu i prislušivanje u Watergateu. U sažetku istrage 21. srpnja upozorili su da im je osoblje CRP-a reklo da vodstvo kampanje sustavno krije istinu od istražitelja.³⁰

Strategija CRP-a bila je da količinu novca koju je Liddy dobivao prikaže kao razumnu jer je bila namijenjena za legalne aktivnosti. S tom pričom je Jeb Magruder izašao pred istražitelje, a svjedok mu je bio Bart Porter.³¹ Sredinom kolovoza morao se pojaviti pred porotom, a za ispitivanje ga je tri sata pripremao John Dean. Ispostavilo se da su pitanja tužitelja bila puno lakša nego što je očekivao i priča je držala vodu – Magruder više nije bio meta istrage.³²

3.1. Patman

Kako je vrijeme teklo Nixonova pozicija je jačala. Kampanja njegovog protukandidata je dobila veliki udarac, a želja Demokratske stranke da svjedočenje iz privatne tužbe protiv CRP-a bude javno nije bila ispunjena. Nadalje, sudac je pauzirao suđenje do iza izbora u studenom, što je onemogućilo svrhu tužbe – otkrivanje informacija prije no što nacija glasa. Međutim, bilo je nekih udaraca. Maurice Stans, voditelj financija u CRP-u, i dva naftna menadžera bili su ispitani od strane tužitelja što je izašlo u medije. Također, Državni ured za reviziju je objavio privremene rezultate revizije Nixonove kampanje, nabrojivši 11 očitih i mogućih kršenja novog zakona o financiranju kampanja usred sumnjivih transakcija u iznosu od 350,000 dolara.³³

²⁹ Kutler, Stanley Ira. *Watergate: A Brief History*, 50

³⁰ Graff, Garrett M. *Watergate: A New History*, 227-230

³¹ Ibid., 230-231

³² Kutler, Stanley Ira. *Watergate: A Brief History*, 53

³³ Graff, Garrett M. *Watergate: A New History*, 238-239

Zastupnik Wright Patman, predsjednik kongresnog Odbora za financije, bio je zabrinut zbog izvješća Državnog ureda za reviziju i bio je svjestan da je to samo prvi korak u istrazi provale u Watergate i povezanih područja podizanja novčanih sredstava u političke svrhe. Također je bio sumnjičav prema Ministarstvu pravosuđa i glavnog državnog odvjetniku Kleindienstu, odnosno nije vjerovao da su nepristrani te je pozvao na osnivanje neovisnog tima da obavi istragu. Nixon je 29. kolovoza na konferenciji za medije odbacio takav prijedlog i izrazio podršku institucijama, a zatim dodao da je John Dean proveo istragu o umiješanosti osoblja Bijele kuće u incident u Watergateu te da nijedna osoba trenutno zaposlena u njegovoj administraciji nije bila uključena. Dean je bio zapanjen kad je to vidio na televiziji jer nije proveo ikakvu istragu.³⁴

Patman je rano vidio da je priča o Watergateu puno veća od same provale. Kad je u kolovozu poslao istražitelje iz svog odbora na razgovor s Mauriceom Stansom, sumnje su samo narasle – na svako pitanje Stans bi se povukao u sobu gdje bi se konzultirao s više osoba i vratio odgovoriti, istražitelji su to opisali kao auto za klaunove. Istovremeno, u FBI-u su rastle frustracije jer Ministarstvo pravosuđa nije od njih zatražilo da slijede tragove Ureda za reviziju. Usto, iz FBI-a su cijelo vrijeme curile informacije medijima. 12. rujna Patman ostalim članovima Odbora predstavlja prvo izvješće istrage kojim je htio pokrenuti veću istragu prije izbora, ali bezuspješno.³⁵

3.2. Trijumf

Tri dana kasnije dolazi pobjeda za Nixona – izdane su optužnice za pet provalnika u Watergate te Hunta i Liddyja što je bio najuži mogući slučaj koji je Ministarstvo pravosuđa moglo voditi. Optužnice su bile zapanjujuće: nije spomenuto kršenje zakona o financiranju, novac koji je završio na računu Bernarda Barkera, ni 350,000 dolara koje Stans dao Liddyju. Optužnice su objavljene u sudnici Johna Sirice. U Bijeloj kući vladalo je slavljeničko raspoloženje i raspravljalo se kako blokirati rad Patmanovog odbora.³⁶ Prvo je Ministarstvo pravosuđa zahtijevalo da se istraga obustavi kako ne bi ometala suđenje provalnicima, zatim je stavljena sumnja na Patmana da je komunist. Kad je glasanjem na odboru pokušao izdati formalne pozive na saslušanje, Nixonov tim uspio je skupiti dovoljno ruku protiv što ga je razbjesnilo. Zatim je poslao pisma Deanu, Mitchellu i drugima da se dobrovoljno pojave na saslušanju u listopadu,

³⁴ Dean, John Wesley. *Blind Ambition*, 250

³⁵ Graff, Garrett M. *Watergate: A New History*, 244-247

³⁶ *Ibid.*, 249-252

ali oni nisu došli. Patman je ipak održao protokol i postavljao pitanja praznim stolicama sat vremena.³⁷

Nakon optužnica i blokiranja Patmana, činilo se da je Nixonov tim uspješno zataškao svoju ulogu i da je priča završena. Ona svakako nije utjecala na mišljenje birača 7. studenog 1972. Nixon tada ostvaruje najveći trijumf karijere i osvaja drugi predsjednički mandat na spektakularan način – lista Nixon-Agnew dobila je 60% glasova i pobijedila u 49 od 50 saveznih država.³⁸ Upravo način na koji je došao do drugog mandata otkriva bizarnost cijele afere Watergate – sav trud koji je uložen u planiranje provale i kasnijeg zataškavanja bio je potpuno nepotreban.

Nakon trijumfa, Nixon ne ljenčari već pokreće reorganizaciju državnog aparata. U svim ministarstvima, uredima, odjelima i agencijama traži ostavke kako bi mogao provesti analizu rada i „osvježiti“ administraciju i dati joj novi radni zamah. Cijelo to vrijeme stroj za zataškavanje je radio i prelijevao novac za šutnju provalnicima dok su „srednji rukovodioci“ zataškavanja bili nagrađivani pozicijama u administraciji. Hunt nije bio te sreće. Kad su mu prezentirani dokazi iz njegovog sefa vidio je da nedostaju baš oni dokumenti koji bi mogli dokazati da je dobivao naredbe iz Bijele kuće pa je pitao tužitelje gdje su. Pitanje je došlo do Deana, koji se obraća zamjeniku glavnog državnog odvjetnika Petersenu i priznaje mu da je dokumente predao Grayu. Petersen shvaća ozbiljnost jer Deanovo svjedočenje bi značilo da Bijela kuća optužuje FBI za ometanje pravde i nakon toga Dean nije bio razmatran kao svjedok. U Huntu je rastao osjećaj napuštenost pa se obraća Colsonu u vezi daljnjih isplata, ali on se ograđuje što Huntu samo potvrđuje da je Bijela kuća oprala ruke od njega. Ostalim okrivljenicima kaže da izgleda da su sami.³⁹

Krajem studenog Liddy i Hunt se sastaju kako bi raspravili manjak financijske podrške iz Bijele kuće. Za Huntu je to bila osobna sramota jer je on angažirao Kubance za provalu na temelju starog poznanstva i povjerenja te je predložio da traže više novca. Međutim, Liddy se naljutio kad je osjetio da Hunt smatra da njegova lojalnost ovisi o novcu i napustio je sastanak tvrdeći da nije na prodaju.⁴⁰ Howarda Huntu zapada velika tragedija 8. prosinca 1972. kada mu supruga pogiba u zrakoplovnoj nesreći. Sol na ranu bili su medijski napisi o 10,000 dolara koje je nosila u torbi. Bio je potpuno shrvan i počeo je razmišljati o priznavanju krivnje. Njegova upozorenja

³⁷ Ibid., 261-263

³⁸ Sellers, Charles et al. *Povijest Sjedinjenih američkih država*, 412

³⁹ Graff, Garrett M. *Watergate: A New History*, 281-284

⁴⁰ Liddy, George Gordon. *Will*, 375-376

uznemirila su Bijelu kuću u kojoj nije bilo jasno tko vodi operaciju zataškavanja. Nixon je bio bijesan na Johna Mitchella i smatrao je da je njegova odgovornost dovesti sve u red. Krajem godine James McCord također je imao razloga za ljutnju. Smatrao je da će on biti glavni optuženik za provalu u Watergate, a kad je dobio informaciju da Bijela kuća planira sve prezentirati kao tajnu operaciju CIA-e upozorio ih je da će sve izaći na vidjelo i da će iskoristiti taktiku „spaljene zemlje“ ako pokušaju okriviti njegovog bivšeg poslodavca. U isto vrijeme v.d. direktora FBI-a Patrick Gray činio je teško kršenje zakona. Kod kuće je u vatru bacao dokumente iz Huntovog sefa koje mu je predao John Dean. Dok ih je listao uvjerio se da nemaju veze s Watergateom već s administracijom Johna Kennedyja i njezinom povezanošću s atentatom na južnovijetnamskog predsjednika.⁴¹

⁴¹ Graff, Garrett M. *Watergate: A New History*, 290-291

4. SKANDAL SE NAZIRE

10. siječnja 1973. napokon je započelo suđenje u slučaju provale u Watergate pred sucem Siricom. I prije suđenja bilo je jasno da tužiteljstvo neće predstaviti motiv za zločin niti će trošiti previše vremena na otkrivanje tko je ga je naredio i zašto, s čime Sirica nije bio zadovoljan. Na otvorenju pred 12-očlanom porotom tužilaštvo je iznijelo slučaj, a trag novca opisali su šturo iako su ustvrdili da su uspjeli ući u trag samo dijelu sredstava koje je Liddy dobivao od kampanje. Upravo njega su identificirali kao glavnog krivca i vođu operacije. Siricu je frustrirala izrazito uska širina slučaja i teorija tužiteljstva da su provalnici sudjelovali u operaciji isključivo zbog financijske kompenzacije. Istoga dana odvjetnik Howarda Hunta otkriva da je njegov klijent spreman priznati krivnju. Sljedećeg dana dao je iskaz pred sucem i priznao krivnju po šest točaka. Iza njega i četiri Kubanca su odlučila učiniti isto, i to nakon što je u *New York Timesu* izašlo svjedočenje jednog od optuženih da su primali novac i nakon uhićenja. Tako su nakon prvog tjedna suđenja ostala samo dvojica optuženika - James McCord i Gordon Liddy.⁴²

Dok su vijesti o priznanju krivnje i saznanja o mitu samo pristizala, Bijela kuća je davala sve od sebe da osigura šutnju urotnika. Liddy je jedne večeri dobio poziv od Deana koji mu je obećao isplate od 30,000 dolara godišnje, pomilovanje unutar dvije godine, premještaj u dobar zatvor i pokrivanje troškova suđenja. Što se tiče Hunta, Nixon i Colson su odlučili igrati na osjećaje Amerikanaca tako što bi istaknuli njegovu dugu službu u CIA-i i tragičnu smrt supruge. S druge strane, McCord je počeo otvoreno govoriti o suradnji s tužiteljima na što je pozvao i Bernarda Barkera. Vijest je brzo stigla do Deana koji ga preko posrednika pokušava ušutkati tako što i njemu obećava pomilovanje. Međutim, McCordu je više stalo do slobode nego do milosrđa i uzima stvari u svoje ruke tako što poziva nekoliko stranih ambasada u Washingtonu za koje je znao da se prisluškiju tražeći azil. Time je htio osigurati da cijeli slučaj bude odbačen jer je zbog prisluškivanja bio odbačen i slučaj protiv Daniela Ellsberga.⁴³

Što su dulje tekla saslušanja svjedoka to je suđenje više izgledalo kao kazališna predstava. Tužitelji bi postavljali prava pitanja, a svjedoci (službenici predsjedničke kampanje) bi davali prave, nevine odgovore. Ako je to Liddyju bilo zanimljivo jer je znao istinu, za Siricu je definitivno bilo frustrirajuće. Toliko da se sam uključio u ispitivanje, ali odgovori nisu bili zadovoljavajući. Predstava je završila 29. siječnja zaključnim riječima tužiteljstva koje je još

⁴² Ibid., 301-304

⁴³ Ibid., 304-306

jednom tvrdilo da su Liddy i McCord djelovali samostalno. Izgledalo je kao da su njih dvojica nemaju ništa protiv biti žrtveni janjci. Sudac John Sirica je odredio izricanje kazne za 23. ožujka i odredio jamčevinu od 100,000 dolara, nakon što je u završnom obraćanju izrazio nezadovoljstvo zbog manjka relevantnih činjenica koje su iznesene pred porotu i uputio poziv Senatu da otvori vlastitu istragu. Mogućnost otvaranja novih istraga zabrinula je Johna Deana i potiče ga da uništi posljednje dokaze iz Huntovog sefa u svom posjedu. Iako je to bio samo mali dodatak cijelom nizu kriminalnih djela, bacanje bilježnica u sjekač papira bio je za Deana simboličan trenutak spoznaje. Od odvjetnika koji brani klijente koji su krivi postao je suučesnik zavjere.⁴⁴

4.1. Senatski odbor

Demokrati, koji su držali većinu i u Kongresu i u Senatu, u početku rastućeg skandala nisu bili skloni otvarati parlamentarne istrage jer nisu bili uvjereni da je sam predsjednik uključen u slučaj provale u Watergate. Međutim, kad suđenje sedmorici iz Watergatea nije pružilo odgovore koje su građani tražili činilo se potrebnim da Senat SAD-a intervenira. 7. veljače 1973. jednoglasno je osnovan *Posebni odbor za istragu aktivnosti u predsjedničkoj kampanji*, a za predsjednika je izabran senator iz Sjeverne Karoline Sam Ervin. Uz njega su izabrana još tri demokrata i tri republikanaca. Ervin odmah pristupa formiranju jakog istraživačkog tima, a isto čine i republikanci.⁴⁵

U početku su se nazirale tri odvojene istrage: provala, kampanja „prljavih trikova“ i pitanje nezakonitog financiranja predsjedničke kampanje. Unatoč velikom opsegu nadolazeće istrage, očekivanja su bila skromna – kad je jedan član odbora sugerirao da bi odgovornost mogla doći do H.R. Haldemana ostali su bili skeptični da mogu doći toliko visoko. Zbog već provedenog suđenja nisu se fokusirali na provalu pa je prvi poziv za saslušanje išao Donaldu Segrettiju u sklopu istrage kampanje „prljavih trikova“. Dok je odbor polako počinjao rad, Nixon je na sastanak u Kaliforniji pozvao Haldemana, Ehrlichmana i Deana da rasprave kako se nositi s nadolazećom istragom. Strategija je bila sljedeća: javno će potpuno surađivati, a privatno će u medije gurati priču da je odbor pristran i besmislen.⁴⁶

U veljači 1973. odanost je u Bijeloj kući bila od iznimne važnosti. Stoga je Nixon odlučio nominirati v.d. direktora Patricka Graya na poziciju direktora, za što je trebao dobiti odobrenje

⁴⁴ Ibid., 308-310

⁴⁵ Kutler, Stanley Ira. *Watergate: A Brief History*, 65

⁴⁶ Graff, Garrett M. *Watergate: A New History*, 314-316

Senata nakon saslušanja. Nixonov odabir završio je katastrofalno. Gray je svjedočio da je redovno slao povjerljiva izvješća Johnu Deanu te da je prisustvovao obavijesnim razgovorima. U ožujku je potvrdio da su Nixonov odvjetnik Kalmbach i savjetnik Chapin bili povezani sa Segrettijem i da je on bio plaćen od strane CRP-a. Nakon nekoliko rundi saslušanja ona nisu nastavljena i Gray nije potvrđen za direktora.⁴⁷

Tijekom proljeća 1973. Watergate je postajao sve većim dijelom Nixonovog života. Administracija se saplela u lažima i nepovjerenju ključnih ljudi. Nixon je mislio da je Watergate Mitchellova operacija, dok je Haldeman krivio Colsona. On je pak krivio Haldemana i Deana. Nixon se sve više oslanjao na Deana. Na sastanku sredinom ožujka raspravljali su o odgovornosti za situaciju u kojoj se nalaze i složili su se da ne mogu krivnju prebaciti na jednu osobu. Za okršaj s Ervinovim odborom, Nixonov tim je odlučio koristiti plašt „izvršne privilegije“, tj. mogućnosti predsjednika da odbije otkriti povjerljivu komunikaciju, kako bi blokirao svjedočenje osoblja Bijele kuće i provođenja istrage.⁴⁸

21. ožujka Nixon i Dean sastaju se u Ovalnom uredu i Dean ga upozorava da se u administraciji nalazi rak koji raste i širi se zato što je Bijela kuća žrtva ucjene i zato što će vrlo brzo osobe morati lagati pod zakletvom kako bi zaštitili druge. Zatim je predsjedniku objasnio kako se njegova administracija zapetljala u mrežu koju je sama spetljala. Iznio mu je cijelu povijest događanja od Liddyjevih GEMSTONE operacija do trenutne situacije u kojoj se od njih zahtijeva isplata novca. Na Deanovu tvrdnju da će za kupnju šutnje biti potrebno milijun dolara, Nixon reagira s odobrenjem. Suočen s donošenjem odluke koja je očito protuzakonita, Nixon je ne osuđuje ili odbija, već je prihvaća.⁴⁹

4.2. Dean počinje surađivati

Sudac John Sirica pripremio je iznenađenje za 23. ožujka tako što je pročitao pismo koje mu je napisao James McCord. U pismu su bila važna otkrića – na optužene je vršen politički pritisak da priznaju krivnju i šute; za vrijeme suđenja davani su lažni iskazi u segmentima važnim za istragu; svjedoci su propustili identificirati još ljudi uključenih u organizaciju provale; a Kubanci su bili dovedeni u zabludu da je Watergate operacija CIA-e. Pismo je izazvalo šok u sudnici, a kad se situacija smirila Sirica je ostaloj šestorici provalnika izrekao dugotrajne zatvorske kazne, uz mogućnost smanjenja ako budu surađivali s istragom. McCord

⁴⁷ Ibid., 319-323

⁴⁸ Ibid., 323-325

⁴⁹ Kutler, Stanley Ira. *Watergate: A Brief History*, 68-69

nije vjerovao FBI-u i pravosudnom sustavu pa je odlučio surađivati direktno sa Ervinovim Senatskim odborom te je u razgovoru s istražiteljima optužio Magruderu za krivokletstvo zato što je znao za provalu prije no što je provedena i zato što nije otkrio da je i John Dean znao isto.⁵⁰

Taj 23. ožujka nije bio dobar dan za Deana. Prvo su novinski naslovi vrištali o Grayevom svjedočenju pred Senatom u kojem je rekao da je Dean vjerojatno lagao FBI-u a kasnije došla riječ o McCordovom pismu. Na Nixonov savjet otišao je u predsjedničko odmaralište Camp David kako bi preko vikenda sastavio *Deanovo izvješće* u kojem je trebao sastaviti sve činjenice o slučaju Watergate s uputom da ne inkriminira ikoga osim Gordona Liddyja. Međutim, pošto je i sam bio uključen u zataškavanje znao je da su laži preduboke pa je odustao, odlučivši da je najbolje izaći pred Nixona s istinom. Kada je u *LA Timesu* izašla priča o McCordovom svjedočenju, Bijela kuća je odlučila stati uz Deana i ostaviti Magruderu samog, misleći cijeli slučaj „prišiti“ Johnu Mitchellu.⁵¹ Kako je Ervinov Senatski odbor ostvarivao pomake u istrazi tako je rasla nervoza među sudionicima operacije zataškavanja – svi su bili nepovjerljivi jedan prema drugome.⁵²

U travnju John Dean se konzultira s odvjetnikom i, važući situaciju, odlučuju da bi bilo najbolje da počne razgovarati s federalnim tužiteljima kako bi postigao povoljan dogovor, uz uvjet da ništa neće biti zapisano i da neće otkrivati razgovore s predsjednikom. U više susreta postupno je otkrivao detalje organizacije provale u Watergate, zataškavanja uloge osoblja Bijele kuće u provale, uloge osoba uključenih u cijeli slučaj, mitu i v.d. direktora Grayu.⁵³ Ne znajući da Dean surađuje s tužiteljima Jeb Magruder čini isto nekoliko dana kasnije i uspijeva dogovoriti smanjenu kaznu od 20 mjeseci u zatvoru.⁵⁴ U jednom razgovoru s tužiteljima 15.travnja Dean otkriva detalje provale u ured psihijatra Daniela Ellsberga. To je bilo veliko otkriće jer je tužiteljima postalo jasno da su ta provala i njene moguće posljedice bili dominantna motivacija za zataškavanje provale u Watergate. Bijela kuća je strahovala da bi suradnja Hunta i Liddyja oko Watergatea istražitelje dovela do slučaja Ellsberg.⁵⁵

⁵⁰ Graff, Garrett M. *Watergate: A New History*, 337-339

⁵¹ Ibid., 340-342

⁵² Ibid., 343-344

⁵³ Dean, John Wesley. *Blind Ambition*, 309

⁵⁴ Graff, Garrett M. *Watergate: A New History*, 350

⁵⁵ Dean, John Wesley. *Blind Ambition*, 320

1.1. Padaju prve ostavke

U pripremljenoj izjavi Nixon se obraća medijima 17. travnja i potvrđuje da je došlo do značajnog pomaka u istrazi, dodajući da je dogovorio način suradnje sa Ervinovim odborom koji čuva diobu vlasti i institut izvršne privilegije. Naposljetku obećava da će svaka osoba u administraciji koja bude optužena dobiti otkaz te izražava nadu da nitko neće dobiti imunitet. Razlog naizgled plemenite želje da članovi njegove vlastite administracije budu kažnjeno gonjeni je bila isključivo zaštita samog sebe, ali i poruka Deanu – ako zavjerenici ne mogu ispregovarati imunitet Nixon će biti izoliran od njih.⁵⁶

Istražitelji Ervinovog odbora kroz travanj su dolazili do sve većih otkrića. Rizničar CRP-a Hugh Sloan iznio je detalje isplata Liddyju, a Liddyjeva tajnica potvrdila je da je on dao izraditi hrpu slikovnog i namjenskog materijala za operaciju GEMSTONE, oponašajući špijunske romane. Nixonov osobni odvjetnik Herbert Kalmbach istražiteljima je pojasnio kako ga je Dean regrutirao za isplatu novca optuženim provalnicima te da je to odobrio i John Ehrlichman. U Washingtonu se počela širiti pomisao da bi i sama Bijela kuća mogla biti uključena u skandal, a i građani su se počinjali interesirati – jedna anketa je pokazala da 41% ispitanika misli da je Nixon morao znati za provalu. On je pokušavao umanjiti štetu pa je tako na pitanje Henryja Petersena o „vodoinstalaterima“ i njihovoj kampanji protiv Daniela Ellsberga odgovorio da je to pitanje nacionalne sigurnosti i da Petersen ne ulazi u to.⁵⁷

Kako je rasla zainteresiranost medija i građana za skandal, tako je rastao i pritisak na ključne sudionike zataškavanja. Jeb Magruder 26. travnja napušta javnu službu, a dan kasnije Patrick Gray daje ostavku na mjesto v.d. direktora FBI-a nakon što su mediji objavili da je uništio dokaze koje mu je predao John Dean.⁵⁸ Predsjednik se naciji obraća iz Ovalnog ureda 30. travnja i objavljuje da šef osoblja Bijele kuće Bob Haldeman, savjetnik za unutarnje poslove John Ehrlichman, glavni državni odvjetnik Richard Kleindienst, i odvjetnik Bijele kuće John Dean napuštaju administraciju. Nixon ih je optužio za narušavanje dostojanstva Bijele kuće i za laganje o ulozi u zataškavanju, tvrdeći da je to saznao u nepostojećoj vlastitoj istrazi. Građane je pozvao da povjerenje predaju pravosudnom sustavu te da se zajedno okrenu novim izazovima. Što se njega tiče, on će se ponovo posvetiti važnijim obvezama predsjedništva.⁵⁹

⁵⁶ Graff, Garrett M. *Watergate: A New History*, 358-359

⁵⁷ Ibid., 360-362

⁵⁸ Kutler, Stanley Ira. *Watergate: A Brief History*, 75

⁵⁹ Graff, Garrett M. *Watergate: A New History*, 372

5. JAVNA SASLUŠANJA

Predsjednikov govor dokazao je da je Bijela kuća kontinuirano obmanjivala i lagala o događajima u Watergateu što je razbjesnilo novinare koji su konstantno trpjeli kritike od strane glasnogovornika Bijele kuće. Posebno je na udaru bio *Washington Post* i njegovi novinari Bernstein i Woodward za što su sada dobili ispriku. Uslijedila je prava bujica napisa i izgledalo je kao da je posrijedi medijsko natjecanje tko će doći do bombastičnijeg saznanja. I najmanji trag informacije ili glasine bio je tražen od svjedoka koji su „curili“ informacije kako bi iskamčili dogovor s tužiteljima. Nadalje, promijenio se i odnos snaga između Bijele kuće i medija – novinari više nisu bili skloni vjerovati glasnogovorniku Bijele kuće kojemu je posao gurati agendu administracije.⁶⁰ Međutim, kaos koji je uslijedio nakon Nixonovog obraćanja i zanimanje javnosti sitnica je u odnosu na spektakl koji će prirediti javna saslušanja Ervinovog odbora.

Posebni odbor za istragu aktivnosti u predsjedničkoj kampanji započeo je sa javnim saslušanjima svjedoka provale u Watergate i kasnijeg zataškavanja 17. svibnja 1973. godine u televizijskom prijenosu. Prvih dana bila su fokusirana na niže dužnosnike CRP-a. Ovo se činilo prilično dosadnim, osobito za televizijsku publiku, ali glavni istražitelj odbora Sam Dash je lukavo dopustio tim ljudima da posvjedoče da im je Bijela kuća davala naredbe i da su službenici Bijele kuće manipulirali sredstvima CRP-a za organizaciju provale.⁶¹ Nixon se nakon prvog tjedna pisanom objavom osvrnuo na prvi tjedan saslušanja. U njoj je tvrdio sljedeće:

- „1. Nisam imao prethodno znanje o operaciji Watergate.
2. Nisam sudjelovao u bilo kakvim naknadnim pokušajima da se zataška Watergate, niti sam znao za njih.
3. Ni u jednom trenutku nisam odobrio bilo kakvu ponudu pomilovanja za optuženike iz Watergatea, niti sam znao za takvu ponudu.
4. Nisam znao, sve do vremena moje vlastite istrage, za bilo kakav pokušaj da se optuženicima Watergatea osiguraju sredstva.
5. Ni u jednom trenutku nisam pokušao, niti sam ovlastio druge da pokušaju, uplesti CIA-u u slučaj Watergate.
6. Tek u vrijeme moje vlastite istrage saznao sam za provalu u ured psihijatra g. Ellsberga.

⁶⁰ Graff, Garrett M. *Watergate: A New History*, 375-376

⁶¹ Kutler, Stanley Ira. *Watergate: A Brief History*, 118

7. Nisam ovlastio niti poticao podređene da se uključe u nezakonite ili neprikladne taktike kampanje.⁶²

Barem 6 od ovih točaka će se kasnije pokazati kao laži.

25. lipnja pred odbor je izašao John Dean, jedan od ključnih svjedoka. Dean je gotovo sedam sati čitao pripremljenu izjavu. Njegovo činjenično izlaganje nije prikrilo ozbiljnost optužbi za uporne pokušaje Bijele kuće da ilegalno progoni svoje neprijatelje i predsjednikovo znanje o zataškavanju.⁶³ Ni četiri dana ispitivanja nisu poljuljala njegovo pamćenje ili viđenje događaja – senatorima i naciji dao je precizan i potkrijepljen prikaz cijelog plana provale i zataškavanja. Jedna anketa je pokazala da mu čak 70% ispitanika vjeruje. Deanovo svjedočenje imalo je toliki utjecaj da su članovi Kongresnog odbora za pravosuđe počeli sa Senatskim kolegama ozbiljno razgovarati o opozivu predsjednika.⁶⁴

Dok su trajala saslušanja Ervinovog odbora, Nixon je za nasljednika Richarda Kleindiensta na poziciji glavnog državnog odvjetnika nominirao Elliota Richardsona koji je za to morao dobiti većinu glasova Senata. Većina zastupnika dolazila je iz Demokratske stranke te su potvrdu uvjetovali imenovanjem posebnog tužitelja koji bi istražio slučaj Watergate neovisno o Ministarstvu pravosuđa. Richardson je pristao i 18. svibnja imenovao je Archibalda Coxa.⁶⁵ Cox se morao snaći između barem četiri ostala težišta u slučaju Watergate – postojeći tužitelji i porota suca Sirice, Ervinov odbor, predsjednik, i Ministarstvo pravosuđa. Sa svima se sastao u sljedećim danima kako bi ovladao činjenicama.⁶⁶ Za vrijeme Deanovog svjedočenja Coxov tim odlučio je koja bi domino pločica mogla prva pasti i tako pritisnuti ostale urotnike te pripremiti teren za nadolazeće kazne – Fred LaRue, suradnik Johna Mitchella. Nagodio se s tužiteljima i izjasnio se krivim po jednoj točki optužnice za urotu s ciljem ometanja pravde. Sljedeće mete bile su Jeb Magruder i John Dean.⁶⁷

John Mitchell svjedočio je pred odborom 10. srpnja ali nije ponudio nikakvo bombastično otkriće. Nije se sjećao detalja nijednog značajnijeg događaja niti je znao većinu relevantnih činjenica te je zanijekao da je predsjedniku prenio svoje znanje o nepravilnostima i da su raspravljali o Watergateu. Mitchell nije dopuštao da bude žrtveno janje i krivac za Watergate,

⁶² <https://www.presidency.ucsb.edu/documents/statements-about-the-watergate-investigations>

⁶³ Kutler, Stanley Ira. *Watergate: A Brief History*, 118

⁶⁴ Graff, Garrett M. *Watergate: A New History*, 408-410

⁶⁵ Kutler, Stanley Ira. *Watergate: A Brief History*, 111

⁶⁶ Graff, Garrett M. *Watergate: A New History*, 401

⁶⁷ *Ibid.*, 410

ali ni Nixon.⁶⁸ Slično je bilo i s Ehrlichmanom i Haldemanom. Ehrlichman, borben i otvoreno preziran prema senatorima i saslušanjima, opetovano se sukobljavao s ispitivačima. Haldeman je bio iznenađujuće pitom, suprotno svojoj reputaciji, i naočigled kooperativan. Njegovo je svjedočenje ponudilo varijaciju Nixonove obrane "svi to rade", prepričavajući navodne slučajeve „prljavih trikova“ McGovernove kampanje. Ono što nije ponudio bili su potkrepljujući dokazi. Obojica, usprkos tome što ih je predsjednik otpustio, nisu rekli ništa što bi moglo implicirati Nixona u zataškavanju.⁶⁹

5.1. Butterfield otkriva snimke

Za bombastično otkriće pobrinuo se bivši član administracije Alexander Butterfield koji je 16. srpnja otkrio da su odlukom predsjednika Nixona 1970. ugrađeni sustavi za snimanje u Ovalnom uredu, Camp Davidu, ali i drugim prostorijama i telefonima.⁷⁰ Dva dana kasnije sistemi su isključeni. Butterfieldovo svjedočenje iz temelja je promijenilo tijek istrage. Rasprava za koju se činilo da se isključivo vrti oko vjerodostojnosti različitih proturječnih svjedoka mogla bi se riješiti jedinstvenim dokaznim materijalom. Međutim, bilo je odmah jasno da Nixon neće predati snimke bez borbe, i to borbe oko „izvršne privilegije“. I Ervinov odbor i posebni tužitelj Cox su poslali zahtjeve za predaju snimki i zapisa koji su očekivano odbijeni.⁷¹

Sljedeći korak bilo je izdavanje naloga za predaju snimki što su učinili 23. srpnja. Pošto su od ureda predsjednika dobili evidenciju njegovih sastanaka, odbor je formalno tražio snimke 5 razgovora između Nixona i Deana te dvadesetak ostalih dok je Cox tražio 9 snimki. I ti formalni nalozi su odbijeni pa su Ervin i Cox od porote suca Sirice tražili izvršenje sudskog poziva. Porota je naložila predsjednikovim odvjetnicima da se 7. kolovoza pojave na ročištu i objasne zašto snimke ne bi trebale biti predane sudu.⁷²

Javna saslušanja su bila među prvima koja je uživo prenosila nacionalna televizija. Po prvi puta, Amerikanci su mogli pratiti veliki politički skandal u stvarnom vremenu, svjedočeci ključnim trenucima koji će definirati istragu Watergatea. ABC, CBS i NBC su svaki posvetili opsežno vrijeme za saslušanja, dok je javni servis PBS osigurao potpuni, neprekinuti prijenos.

⁶⁸ Ibid., 424-425

⁶⁹ Kutler, Stanley Ira. *Watergate: A Brief History*, 122-123

⁷⁰ Ibid., 132

⁷¹ Graff, Garrett M. *Watergate: A New History*, 433-434

⁷² Ibid., 438-440

Mnogi Amerikanci koji su propustili dnevne prijenose mogli su u večernjim satima pogledati najzanimljivije dijelove i sažetke na PBS-u. Otprilike 85% američkih kućanstava pratilo je barem dio saslušanja. Svaki dan, saslušanja su privukla oko 20 do 30 milijuna gledatelja. U to vrijeme to je bilo usporedivo s gledanošću velikog udarnog televizijskog događaja. S obzirom na veliki nacionalni interes, mnoga su radna mjesta postavila televizore kako bi zaposlenici mogli pratiti postupak. Saslušanja su trajala do 7. kolovoza.⁷³

15.kolovoza predsjednik se preko televizije obratio naciji u vezi Watergatea, treći put od travnja. Ponovio je tvrdnje da nije znao za provalu prije nego što se dogodila, da nije sudjelovao u kasnijem zataškavanju i da nije odobrio neprikladne ili nezakonite taktike u kampanji. Također je tvrdio da su ga Kleindienst, Gray i Dean loše služili, a vjerovao im je te da je bio uvjeren da nema zataškavanja jer je bio uvjeren da nitko nije imao što zataškati. Daleko od pokušaja skrivanja činjenica ulagao je napor da otkrije činjenice i preda ih tijelima koja provode zakone. Tvrdeći da predsjednik mora biti u mogućnosti otvoreno i iskreno razgovarati sa savjetnicima te da takvi razgovori mogu biti vođeni samo ako sudionici znaju da je sve što izgovore u najstrožem povjerenju, najavio je da će nastaviti odupirati se nastojanjima koji bi postavili presedan koji bi ugrozio buduće predsjednike da efektivno vladaju. Na kraju je opet pozvao naciju da se okrenu budućnosti i bitnijim izazovima, a ne da ostanu u prošlosti.⁷⁴ Dan poslije obraćanja Jeb Magruder priznao je krivnju po jednoj točki optužnice za urotu, za što je maksimalna kazna 5 godina zatvora. Coxova strategija dala je ploda, sljedeća meta je bio Dean.⁷⁵

5.2. Natezanje oko snimki

Dok su Archibald Cox i odvjetnik Bijele kuće pred sucem Siricom raspravljali o valjanosti sudskog poziva predsjedniku, Nixon je na konferenciji za medije (prvoj u pola godine) na privatnom posjedu u Kaliforniji gotovo sat vremena odgovarao na pitanja u vezi Watergatea iako ju je sazvao da objavi ime novog državnog tajnika. Ponovio je tvrdnje iz obraćanja tjedan dana ranije i opravdavao provalu u ured Ellsbergovog psihijatra tvrdeći da su slične stvari radili Kennedy i Johnson u svrhu nacionalne sigurnosti, ali bez dokaza.⁷⁶ Krajem mjeseca sudac Sirica donosi odluku u kojoj naređuje da se tražene snimke predaju njemu, a ne poroti kako bi

⁷³ Kutler, Stanley Ira. *Watergate: A Brief History*, 140

⁷⁴ *Ibid.*, 145-147

⁷⁵ Graff, Garrett M. *Watergate: A New History*, 456

⁷⁶ *Ibid.*, 460-461

ih on poslušao i utvrdio što se može isključiti zbog „izvršne privilegije“, a što ne. Nixonov tim objavio je da on neće udovoljiti toj naredbi.⁷⁷

Rujan je prošao u znaku pregovora između Coxa i Bijele kuće oko predaje snimki ili barem njihovih transkripcija, ali do dogovora nije došlo što je značilo da je slučaj trebalo prepustiti žalbenom sudu. U usporedbi s dotadašnjim, a posebice budućim tijekom skandala bio je to relativno miran mjesec za predsjednika Nixona. Pregovori su bili vođeni iza zatvorenih vrata i, pomalo neobično za aferu Watergate, nije bilo curenja informacija u medije. Ni interes javnosti nije više bio značajan kao za vrijeme senatskih saslušanja. Niti 10% građana nije smatralo da im je bujajući skandal glavna briga – naciju je brinula ekonomija i rastuća inflacija.⁷⁸

11. listopada Cox je neugodno iznenadio Bijelu kuću tako što je izdao svoju prvu optužnicu za krivokletstvo za Egila Krogha, bivšeg „vodoinstalatera“, u vezi s provalom u ured psihijatra Daniela Ellsberga.⁷⁹ Dva dana kasnije žalbeni sud donio je odluku i naredio predsjedniku da preda snimke sucu Sirici koji bi trebao odlučiti koje dijelove je razumljivo uskratiti. U odluci je navedeno da predsjednik nije iznad zakona.⁸⁰ Nixona je odluka prisilila na pokušaj kompromisa s Coxom, ali njegov prijedlog je u najmanju ruku bio smiješan. Naime, Nixon je predlagao da njegovo osoblje pripremi transkripte snimki koje bi onda demokratski senator John Stennis pregledao i potvrdio njihovu autentičnost u odnosu na snimke, usput uklanjajući riječi koje bi mogle biti sramotne za predsjednika poput psovki i rasnih uvreda. U Washingtonu je bilo općepoznato da je Stennis nagluh, a i u siječnju 1973. bio je opljačkan i upucan te je i dalje bio pod utjecajem lijekova. Bilo je očito da je Stennis samo smokvin list koji će odobriti ono što Bijela kuća stavi pred njega, stoga je posebni tužitelj Cox kategorički odbio taj prijedlog.⁸¹

⁷⁷ Kutler, Stanley Ira. *Watergate: A Brief History* 142-144

⁷⁸ Graff, Garrett M. *Watergate: A New History*, 464

⁷⁹ Ibid., 481

⁸⁰ <https://www.nytimes.com/1973/10/13/archives/judges-rule-52-historic-decision-finds-president-not-above-laws.html>

⁸¹ Graff, Garrett M. *Watergate: A New History*, 488-489

6. Masakr subotnje večeri

Posljednji pokušaj rješavanja krize dogodio se 19. listopada. Novi šef osoblja Bijele kuće Alexander Haig je glavnom državnom odvjetniku Elliotu Richardsonu predložio da ustraju na Stennisu ako se s time složi Ervinov odbor, što Richardson nije odbio. Bijela kuća pokušavala je Richardsona dovesti do točke u kojoj bi otpustio Coxa i istovremeno ostao na poziciji. Kasnije navečer, Richardson je dobio telegram od predsjednika u kojem je potvrdio da će usvojiti prijedlog sa Stennisom, istodobno mu nalažući da Coxu naredi da ne smije više tražiti snimke, bilješke ili transkripte predsjednikovih razgovora. Richardsonu je ta instrukcija razljutila jer je glavna točka dogovora s Coxom bila da se neće miješati u njegov rad. Odluku je Nixon ponovio u večernjem obraćanju medijima. Cox je nakon toga objavio da misli da predsjednik odbija provesti odluku suda te da bi provedbom njegovih naredbi prekršio zakletvu Senatu i državi da će koristiti sudske procese u osporavanju pretjeranih tvrdnji o „izvršnoj privilegiji“.⁸² Dok se odvijala ta drama, John Dean je priznao krivnju po jednoj točki optužnice za zavjeru s ciljem ometanja pravde, u zamjenu za suradnju u istrazi, pa čak i protiv predsjednika.⁸³

Sljedeći dan posebni tužitelj Cox je održao konferenciju za medije koja je uzdrmala Bijelu kuću. Imali su na umu samo tri moguća puta za Coxa – mogao je provesti predsjednikovu naredbu, tražiti od suda da predsjednika smatra nesuradljivim ili dati ostavku – a nisu računali na tako javan i principijelan stav. Nixon se nije mogao povući, morao je Coxu dati otkaz. Prvo je pozvao glavnog državnog odvjetnika Richardsona da mu uruči otkaz, ali je on iz principa odbio i dao ostavku. Isto je učinio i njegov zamjenik William Ruckelshaus. Tek je treće rangirani službenik Robert Bork pristao otpustiti Coxa, nakon što su ga prva dvojica nagovorila.⁸⁴

Događaji koji su nazvani „Masakr subotnje večeri“ izazvali su buru kritika. Što je najvažnije, to je izazvalo značajnu sumnju članova njegove vlastite stranke u Nixonovo ponašanje i motive. Čelnici republikanaca u Kongresu rekli su da je nužno da predsjednik preda snimke ako želi da ga republikanci brane. Događaji od 20. listopada svjedočili su naglom porastu javnog protivljenja Nixonu. Kongresmeni su bili preplavljeni neviđenim brojem telegrama,

⁸² Ibid., 502-504

⁸³ <https://www.nytimes.com/1973/10/20/archives/dean-pleads-guilty-in-deal-will-aid-the-prosecution-immunity-fight.html>

⁸⁴ Kutler, Stanley Ira. *Watergate: A Brief History*, 148-149

poziva i pisama u kojima se zahtijevao predsjednikov opoziv, dok su na ulice izašle stotine ljudi tražeći isto. U narednim danima deseci zastupnika su u oba doma Kongresa uložili zahtjeve za početak procesa opoziva predsjednika.⁸⁵ Sudac Sirica također je bio bijesan. Sazvao je ročište za 23. listopada na koje je pozvao osoblje iz ureda bivšeg posebnog tužitelja te Bijele kuće da utvrde status snimki. Na iznenađenje prisutnih, odvjetnik Bijele kuće izjavio je da će predsjednik Nixon u potpunosti surađivati i da priznaje autoritet suda.⁸⁶

6.1. Početak istrage o opozivu

Unatoč ogromnoj podršci vodstvo Kongresa nije bilo sigurno kako pristupiti pitanju opoziva. Prvo su razmišljali o imenovanju vlastitog posebnog odbora po uzoru na Ervinov, ali na kraju su odlučili da stvar preuzme Odbor za pravosuđe Zastupničkog doma. Prateći stranačku liniju, članovi su većinom glasova predsjedavajućem dali ovlast sudskog poziva za progon predsjednika.⁸⁷ Coxovo otpuštanje ubrzalo je zahtjeve za novim specijalnim tužiteljem, i to jednim koji bi imao čvršća jamstva neovisnosti. 1. studenog, v.d. glavnog državnog odvjetnika Robert Bork najavio je imenovanje Leona Jaworskog za posebnog tužitelja.⁸⁸

Na Deanov prijedlog, Ervinov odbor počeo je istragu Nixonovih financija. Otkrili su da je donirao osobne dokumente iz potpredsjedničkih dana Državnom arhivu, procjenjujući vrijednost na više od 500,000 dolara te je zatim taj iznos iskoristio kao osobni odbitak. Zapisi su pokazali da je od 1968 do 1972 godišnje plaćao porez u iznosu tek nekoliko stotina dolara. Nadalje, bile su sumnjive i njegove nekretnine u Kaliforniji i Floridi na čije opremanje je bilo iskorišteno 10 milijuna dolara javnih sredstava.⁸⁹ Upravo toga se tiče vjerojatno najpoznatija Nixonova rečenica: “Ja nisam varalica“. Naime, na pitanje jednog novinara o njegovim financijama započeo je poduži monolog u kojem je izgovorio tu rečenicu koja je do danas ostala povezana s njim.

21. studenog posebni tužitelj Jaworski dobio je poziv od predsjedničkog savjetnika za privatni sastanak. Tu mu je obznanio da jedna snimka razgovora između Nixona i Haldemana sadrži rupu od preko 18 minuta. To je bio veliki problem jer je snimka nastala 20. lipnja 1972., tri dana nakon provale u Watergate te je snimala prvi sastanak Nixona i Haldemana od provale.

⁸⁵ Ibid., 155

⁸⁶ Graff, Garrett M. *Watergate: A New History*, 519-520

⁸⁷ Ibid., 528

⁸⁸ Kutler, Stanley Ira. *Watergate: A Brief History*, 159

⁸⁹ Graff, Garrett M. *Watergate: A New History*, 537-539

Kada su došli pred suca Siricu on je odlučio da mu ta informacija bude ponovljena na ročištu kako bi informacija bila javna.⁹⁰

Glavni sumnjivac bila je predsjednikova tajnica Rose Mary Woods. Pojavljujući se pred sucem Siricom kako bi objasnio stvar, šef osoblja Haig rekao je da su odvjetnici Bijele kuće prvo pripisali zujanje "nekom vanjskom izvoru energije". Haig je mislio da je "možda neka zlokobna sila ušla i primijenila drugi izvor energije te se pobrinula za informacije na vrpci". Zatim je okrivio predsjednikovu tajnicu, misleći na "navodnu sklonost žena da razgovaraju telefonom mnogo dulje nego što shvaćaju ili priznaju", sugerirajući da je pritisnula tipku za brisanje dok je razgovarala.⁹¹

12. prosinca u ured posebnog tužitelja stigla je prva serija od sedam traženih snimki. Istražitelji su se nagurali kako bi slušali razgovor Nixona i Deana od 21. ožujka 1973. u kojem je Dean upozorio na „rak na predsjedništvu“. Ostali zapanjeni slušajući predsjednika kako potiče laganje pod zakletvom i odobrenje isplaćivanja mita. To nije bio jedini zabrinjavajući događaj. Kada su dobili pristup određenim dokumentima iz Bijele kuće bilo je očito da su neki dijelovi naknadno uređivani ili brisani, a nije bilo moguće znati koji su u potpunosti uklonjeni. Jaworski je namjeravao dobiti iskaze samih savjetnika i pomoćnika da otkrije što nedostaje. Novi posebni tužitelj dokazao se kao prvoklasni borac što se pokazalo kao fatalna pogreška Nixona. Cox je bio iritantan, ali imao je puno poštovanja i razumijevanja prema Bijeloj kući i pokušavao je surađivati.⁹²

Nixonov porezni skandal nastavio se razvijati kroz prosinac. Objavio je izvještaj osobnih financija i tvrdio je da je dio papira koje je predao Državnom arhivu i dalje njegov, što bi potkopalo ogromne porezne odbitke koje je prijavio. Ervinov odbor poreznoj upravi je predao svoj izračun financija, procjenjujući da Nixon duguje 235,000 dolara zaostalog poreza. Uz to, otkriveno je da je lažiran datum donacije dokumenata kako bi iskoristili rupu u zakonu koja je to dopuštala. Najšokantnije otkriće bilo je da Nixon nije platio ni lokalne ni državne poreze u Kaliforniji i D.C.-ju. Jedan član Ervinovog odbora ovako je ocijenio taj slučaj: "Što se tiče javnog mijenja, pretjeran i neprikladan porezni odbitak je bila kap koja je prelila čašu. Da predsjednik države ne plati više poreza od siromaha ljudima je bilo previše za podnijeti."⁹³

⁹⁰ Ibid., 540-542

⁹¹ Kutler, Stanley Ira. *Watergate: A Brief History*, 163

⁹² Graff, Garrett M. *Watergate: A New History*, 547-548

⁹³ Ibid., 552

Mnogi dijelovi afere Watergate su bili složeni, zbunjujući i kontradiktorni. Ali porezni račun od tek nekoliko stotina dolara je bilo nešto što je prosječni Amerikanac mogao razumjeti.

6.2. Istraga Odbora za pravosuđe

Tijekom zime Odbor za pravosuđe angažirao je poseban tim stručnjaka da analizira vrpce koje je predao predsjednik. 15. siječnja objavili su šokantan izvještaj u kojem je potvrđeno da je snimka nastala 20. lipnja 1972. (prvi razgovor Haldeman i Nixona nakon provale) izmijenjena. Stručnjaci su otkrili da je rupa od 18 i pol minuta nastala brisanjem, i to u 5 različitih navrata, a stroj na kojem je to učinjeno nalazio se u Bijeloj kući.⁹⁴ Zaključak je bio jasan: ili je Rose Mary Woods lagala, ili je netko izmjenjivao dokaze bez njenog znanja ili zapisa u evidenciji. Nije bilo sumnje da je njena priča o slučajnom brisanju jednostavno pogrešna.

Par dana nakon predsjednikovog govora o stanju nacije 30. siječnja u kojem je ponovno pozivao na obustavu istraga o Watergateu jer o tome ovisi napredak države i u kojem je obznanio da neće dati ostavku⁹⁵ sastali su se tužitelj Odbora za pravosuđe John Doar i odvjetnik Bijele kuće James St. Clair. Raspravljali su o standardima za opoziv predsjednika. St. Clair je tvrdio da bi Odbor trebao usko tumačiti svoju misiju i izdavati optužnice samo za ona kaznena djela koja se mogu identificirati. Doar je tvrdio da predsjednik može biti opozvan za ozbiljno nedolično ponašanje ili zloupotrebu vlasti koja nije strogo kaznene naravi. Odbor za pravosuđe je vjerovao da kršenje predsjedničkih dužnosti definiranih u Ustavu, kao što je briga za vjerno izvršavanje zakona, može pokrenuti opoziv. Bio je fokusiran na dokazivanje obrasca ponašanja – trebao je postojati nekakav dugotrajan problem, a ne prolazna greška.⁹⁶

Ured posebnog tužitelja mučio se s jednim pitanjem: Kako sud može optužiti predsjednika SAD-a? U veljači su razradili plan. Optužna porota neće optužiti predsjednika, ali će ga imenovati kao neoptuženog suradnika i tu informaciju će što duže čuvati od javnosti. Tužitelji su morali na bilo kakav način Nixona dodati u optužnicu ne samo zbog dokazivanja odgovornosti već zato što bi to omogućilo poroti da poslušati potpune snimke razgovora u

⁹⁴ <https://www.nytimes.com/1974/01/16/archives/front-page-2-no-title.html>

⁹⁵ <https://www.presidency.ucsb.edu/documents/address-the-state-the-union-delivered-before-joint-session-the-congress>

⁹⁶ Graff, Garrett M. *Watergate: A New History*, 572-573

Ovalnom uredu. Ako Nixon ne bi bio uključen, onda bi njegov dio snimki bio izrezan što bi razgovore lišilo konteksta. Plan je predstavljen poroti 25. veljače i odobren je jednoglasno.⁹⁷

Optužnica se nije fokusirala na sami slučaj provale u Watergate jer je to bila operacija CRP-a, već na slučaj zataškavanja što je bila isključivo operacija Bijele kuće i uključivala je najviše rangirane državne dužnosnike. Ona je 1. ožujka javno predstavljena drugoj, kaznenoj poroti. Optuženo je 7 bivših članova administracije Richarda Nixona i vodstva izborne kampanje: glavni državni odvjetnik John Mitchell, šef osoblja Bijele kuće H. R. Haldeman, savjetnik za unutarnje poslove John Ehrlichman, posebni savjetnik Chuck Colson, Haldemanov pomoćnik Gordon Strachan, savjetnik CRP-a Robert Mardian, i odvjetnik CRP-a Kenneth Parkinson. Također je zabilježeno 18 neimenovanih neoptuženih suradnika.⁹⁸

6.3. Bijela kuća objavljuje transkripte

Proljeće 1974. obilježila je borba oko snimki. U pokušaju da prisile Bijelu kuću na predaju, Odbor za pravosuđe 11. travnja izdaje naredbu da se predsjednik ili podređeni činovnik za dva tjedna pojavi s traženim materijalom. Posebni tužitelj Jaworski također izdaje naredbu da mu se predaju dodatne 64 snimke do 2. svibnja. Umjesto davanja vrpce, Nixon se pojavljuje pred kamerama 29. travnja i najavljuje da će javnosti objaviti transkripte njih 46, ukupno 1300 stranica. U obraćanju je ponovio da nije znao za provalu prije no što se dogodila te da je za zataškavanje (u kojem je sam aktivno sudjelovao) prvi put saznao od Johna Deana 21. ožujka 1973. Kada su sutradan dobili papire Odbor za pravosuđe je utvrdio da 11 traženih snimki nije prepisano, a Jaworski da njih čak 44.⁹⁹

Čitajući transkripte i javnost i politika bili su šokirani. Predsjednik i njegovi suradnici nisu pokazali ni trunku gnušanja prema provali niti se moglo iščitati da žele do kraja istražiti i nju i zataškavanje. Naprotiv, bilo je jasno da im je stalo samo do spašavanja vlastite kože. Osim toga, i Odbor za pravosuđe i ured Jaworskog su usporedili svoje transkripte snimki koje su dobili i preslušali s onima koje je dostavila Bijela kuća. Razlike su bile očigledne – neke izjave su izostavljene, neke su dodane a nisu uopće bile izrečene, neke su označene kao nerazumljive a bile su jasne na vrpce, itd. Odvjetnik Bijele kuće obrazložio je odbijanje predaje vrpce argumentom da predsjednik nije član urote zataškavanja, pa one nisu relevantan dokaz. Posebni tužitelj Jaworski zatim mu je prvi put otkrio da je Nixon neoptuženi suradnik i zatražio je barem

⁹⁷ Ibid., 580-581

⁹⁸ Kutler, Stanley Ira. *Watergate: A Brief History*, 167

⁹⁹ Graff, Garrett M. *Watergate: A New History*, 594-595

18 od 64 tražene snimke u zamjenu za povlačenje sudskog poziva za njih. Nakon dva dana zahtjev je odbijen. Znajući da je predsjednik poslušao snimke, Jaworskom je situacija bila jasna – one su bile toliko inkriminirajuće da nije moglo biti ikakvog kompromisa i da ih Nixon nije podijelio sa suradnicima.¹⁰⁰.

¹⁰⁰ Ibid., 598-599

7. PREMA OPOZIVU

Sudac Sirica 10. svibnja naređuje da se provede nalog za 64 snimke koji je izdao Jaworski. Isti dan suradnici posebnog tužitelja su požurili da direktno Vrhovnom sudu ulože peticiju za ocjenu ustavnosti odluke jer normalan žalbeni proces mogao je trajati mjesecima. Suci su sljedeći dan odlučili da će pregledati slučaj i donijeti odluku. Slučaj je dobio ime *Sjedinjene države protiv Richarda Nixona*. Imenujući ga tako, Jaworski je htio promijeniti shvaćanje cijelog slučaja – predsjednik više nije moćna institucija već obični čovjek.¹⁰¹

4. lipnja pred sućem Gesellom koji je vodio suđenje u slučaju “Watergate sedmorice” pojavili su se John Ehrlichman i Chuck Colson. Slijedom nagodbe sa Jaworskim, Colson je iznenadio sve priznanjem krivnje po jednoj točki optužnice za provalu u ured psihijatra Daniela Ellsberga, ali ne i za urotu, po kojoj mu je prvotno izdana optužnica. Dva dana kasnije *LA Times* otkrio je tajnu koju je Jaworski htio čuvati što duže – predsjednik Nixon je identificiran kao neoptuženi suradnik. Vijest je kao bomba odjeknula u javnosti. Uslijed tog otkrića Nixon se posvećuje jedinoj stvari koja ga je zanimala tih dana, a to su vanjski poslovi i kreće na trojednu turneju po Bliskom istoku i u SSSR. Htio se odmaknuti od nepovoljne situacije jer kod kuće je suradnik u uroti, ali u svijetu je i dalje predsjednik SAD-a. Unatoč tome što su mu liječnici otkrili ugrušak u nozi, on je nastavio misiju ocjenjujući da je mu je taj put važniji od vlastita života.¹⁰²

Dok je Nixon putovao svijetom, u SAD-u izlazi knjiga *All the President's Men* koja prikazuje iskustva novinara Carla Bernsteina i Boba Woodwarda u lovu na istinu u aferi Watergate. Napisana kao detektivski roman, odmah je postala bestseleri učinila pisce zvijezdama. Najveće zanimanje javnosti uzrokovao je misteriozni lik Duboko grlo koji se s Woodwardom nalazio u gluho doba noći u garaži i prenosio mu informacije o istrazi koje je mogao imati samo visokorangirani činovnik.¹⁰³ Iako je Nixon u više navrata točno posumnjao tko curi informacije, tek 2005. otkriveno je da je Duboko grlo zapravo Mark Felt, ni manje ni više nego zamjenik FBI-a.¹⁰⁴

¹⁰¹ Ibid., 602-603

¹⁰² Woodward, Bob i Bernstein, Carl. *The Final Days*, 213

¹⁰³ Kutler, Stanley Ira. *Watergate: A Brief History*, 175

¹⁰⁴ Woodward, Bob. *The Secret Man*, 240

7.1. Postupak opoziva

Opoziv, ili impeachment, je jedna od najznačajnijih ovlasti koje Kongresu daje Ustav SAD-a, dopuštajući mu da smijeni predsjednika zbog nedoličnog ponašanja. Opoziv predsjednika je rijedak i ozbiljan događaj, namijenjen za rješavanje slučajeva "izdaje, podmićivanja ili drugih teških zločina i prekršaja". Sam proces se odvija u dvije različite faze: opoziv od strane Zastupničkog doma te suđenje i potencijalno smjenjivanje od strane Senata. Proces opoziva počinje u Zastupničkom domu, koji ima isključivu ovlast opozvati predsjednika. Opoziv se u ovom kontekstu odnosi na službeno optuživanje predsjednika za nedolično ponašanje, slično optužnici u kaznenom postupku. Proces obično počinje istragom o predsjednikovim postupcima, koju provodi Odbor za pravosuđe. Nakon što se prikupi dovoljno dokaza, Odbor za pravosuđe sastavlja članke o opozivu, koji su službene optužbe u kojima se navodi predsjednikovo navodno nedolično ponašanje. O ovim člancima zatim mora raspravljati i glasovati Zastupnički dom. Za bilo koji članak o opozivu potrebna je obična većina glasova da bi predsjednik bio službeno opozvan. U ovoj fazi predsjednik još nije smijenjen s dužnosti, ali je službeno optužen za nedolično ponašanje. Nakon što Zastupnički dom opozove predsjednika, proces se seli u Senat, koji održava suđenje kako bi se utvrdilo treba li predsjednika smijeniti s dužnosti. Senat ima isključivu ovlast suditi o opozivima, a suđenje je formalni postupak kojim predsjednik glavni sudac Vrhovnog suda. Članovi Zastupničkog doma djeluju kao tužitelji, iznoseći slučaj protiv predsjednika, dok predsjednika brani njegov pravni tim. Postupak je sličan sudskom suđenju, ali konačnu odluku donose sami senatori. Nakon saslušanja svih dokaza, Senat održava glasovanje kako bi utvrdio treba li predsjednika smijeniti s dužnosti. Za osudu i smjenu potrebna je dvotrećinska većina, tj. 67 od 100 senatora.¹⁰⁵

Postupak opoziva protiv predsjednika Nixona započeo je 6. veljače 1974. kada je gotovo jednoglasna većina Zastupničkog doma odobrila Odboru za pravosuđe da ispita postoje li razlozi za opoziv. Kao što je već objašnjeno, kroz zimu i proljeće tužitelji Odbora za pravosuđe prikupljaju dokaze protiv predsjednika, preuzimajući i rad Ervinovog odbora, federalnih tužitelja i posebnog tužitelja. Od 9. svibnja počinju saslušanja iza zatvorenih vrata u kojima tužiteljski tim 40-orici članova prezentira sve dokaze koje su skupili dotad – po prvi puta, Watergate je prezentiran kao jedna priča.¹⁰⁶ Izlaganje dokaza trajalo je sve do 24. lipnja. Nakon

¹⁰⁵ Bačić, Arsen. "Impeachment kao konstitucionalni proces", 175-176

¹⁰⁶ Graff, Garrett M. *Watergate: A New History*, 606-607

iznošenja iskaza nekoliko pozvanih svjedoka, Odbor je 12. srpnja objavio kompletan izvještaj prikupljenih dokaza, bez komentara ili zaključaka.¹⁰⁷

7.2. Vrhovni sud donosi odluku

U argumentaciji pred Vrhovnim sudom 8. srpnja odvjetnik Bijele kuće St. Clair pozivao se na izvršnu privilegiju, tvrdeći da predsjednik ima pravo uskratiti osjetljive informacije kako bi zaštitio povjerljivost svojih razgovora. Središnje pravno pitanje u slučaju bilo je može li predsjednik zahtijevati apsolutnu izvršnu privilegiju da uskrati dokaze u kaznenoj istrazi. St. Clair je tvrdio da predsjednikovi razgovori trebaju ostati povjerljivi, tvrdeći da bi predaja vrpce potkopala podjelu vlasti i učinkovitost predsjedništva. Posebni tužitelj Jaworski ustvrdio je da su vrpce ključne za istragu i da se izvršna privilegija ne može koristiti kao argument za ometanje pravde.¹⁰⁸

U jednoglasnoj odluci 8-0 24. srpnja, Vrhovni sud presudio je protiv Nixona, donoseći povijesnu presudu koja je ograničila predsjedničku moć. Glavni sudac Warren Burger u obrazloženju je priznao legitimnost izvršne privilegije u određenim kontekstima, kao što su pitanja nacionalne sigurnosti ili osjetljive diplomatske rasprave. Međutim, sud je odbacio pojam apsolutne izvršne privilegije, posebno u slučajevima koji uključuju provođenje pravde. Sud je presudio da se izvršna privilegija ne može koristiti za sprječavanje otkrivanja dokaza u kaznenoj istrazi. Potreba za dokazima u potrazi za pravdom nadjačala je Nixonov zahtjev za povjerljivošću. Suci su naglasili važnost vladavine prava, navodeći da pravosuđe ima ovlast preispitivati zahtjeve za izvršnom povjerljivom tajnom te da takva povlaštena tajna mora biti podložna zahtjevima redovitog zakonskog postupka u kaznenim predmetima.¹⁰⁹

Predsjednik je za vrijeme izricanja presude bio na privatnom imanju u Kaliforniji. Nakon konzultiranja s najbližim suradnicima shvatio je da je jedini put naprijed potpuna poslušnost. U suprotnom je imao tri moguće opcije: zadržati snimke i biti opozvan, predati snimke i biti opozvan ili preventivno odstupiti.¹¹⁰ Iste večeri zasjedao je Odbor za pravosuđe. Predstavljena su tri članka o opozivu: ometanje pravde, zloraba vlasti, i nepoštivanje Kongresa. Prvi članak je prihvaćen 27. srpnja. Dva dana kasnije prihvaćen je i drugi članak, a zadnji 30. srpnja.

¹⁰⁷ <https://www.nytimes.com/1974/07/12/archives/house-committee-issues-the-voluminous-evidence-from-watergate.html>

¹⁰⁸ Woodward, Bob i Bernstein, Carl. *The Final Days*, 232-233

¹⁰⁹ Kutler, Stanley Ira. *Watergate: A Brief History*, 191

¹¹⁰ Graff, Garrett M. *Watergate: A New History*, 634-635

Raspravljalo se i o dva dodatna članka: jedan za bombardiranje Kambodže, a drugi za poreznu prijevaru, ali su odbijeni.¹¹¹

¹¹¹ Bačić, Arsen. "Impeachment kao konstitucionalni proces", 184

8. OSTAVKA

U posljednjim danima predsjedničkog mandata Nixon je bio poprilično nestabilan. Nakon što su izglasani članci o opozivu šefu osoblja Haigu rekao je da je sve gotovo i da će dati ostavku. Kasnije je ipak odlučio boriti se, nadajući se da će preživjeti glasanje u Senatu. Međutim, 5. kolovoza je objavljen transkript njegovog razgovora s Haldemanom 23. lipnja 1972. u kojem je odobrio plan zataškavanja s FBI-em i CIA-om. To je ugasilo i posljednju nadu da bi mogao preživjeti suđenje u Senatu – i privatno i javno, istaknuti republikanci pozivali su na ostavku.¹¹² 8. kolovoza u televizijskom obraćanju najavio je da daje ostavku na dužnost predsjednika SAD-a i da odluka stupa na snagu sutradan u podne. Ostatak govora posvetio je uspjesima administracije, od uspostave odnosa s Kinom preko povlačenja iz Vijetnama do mira na Bliskom istoku.¹¹³ Na mjestu predsjednika naslijedio ga je Gerald Ford.

Brojni sudski procesi pokrenuti su iz elemenata afere i protegnuli su se desetljećima. Ukupno je 69 osoba bilo optuženo, a 48 i osuđeno. Glavni akteri odslužili su višemjesečne zatvorske kazne: John Mitchell, Bob Haldeman i John Ehrlichman po 18 mjeseci; Jeb Magruder 7; John Dean 4; Chuck Colson 7; Egil Krogh 6; Fred LaRue 4; James McCord 2 mjeseca. Najgore je prošao G. Gordon Liddy koji je odslužio 4 i pol godine zatvora, dok su Kubanci iz provale odslužili između 10 i 18 mjeseci.¹¹⁴

Richard Nixon imao je više sreće od suradnika i nije morao u zatvor. Nije čak ni osuđen jer ga je nasljednik Ford pomilovao 8. rujna 1974. Nazivajući Nixonove poteze američkom tragedijom, ocijenio je da je netko mora završiti, a ako itko može to je on. Pomilovanje je izazvalo bijes u javnosti koja je smatrala da Nixon mora odgovarati za svoje zločine i pokrenulo je glasine o dogovoru između dvojice predsjednika. Ford je osjetio posljedice Watergate a u studenom iste godine kada su u Kongres izabrani deseci novih zastupnika, većinom demokrata, tzv. “beba Watergatea”.¹¹⁵ Ostatak života posvetio je popravljanju imidža ostavštine. Prvo je za 600,000 dolara odradio seriju intervjua s novinarom Davidom Frostom koji su bili senzacija, privukavši desetine milijuna gledatelja. Zatim je prodao memoare za čudesnih 2 i pol milijuna dolara, koji su odmah postali bestseller.¹¹⁶

¹¹² Woodward, Bob i Bernstein, Carl. *The Final Days*, 253

¹¹³ https://www.pbs.org/newshour/spc/character/links/nixon_speech.html

¹¹⁴ Kutler, Stanley Ira. *Watergate: A Brief History*, 200

¹¹⁵ Graff, Garrett M. *Watergate: A New History*, 668

¹¹⁶ Woodward, Bob i Bernstein, Carl. *The Final Days*, 270

9. ZAKLJUČAK

Afera Watergate ostavila je velike posljedice na američko društvo i politiku koje se i danas osjećaju. Jedna od najznačajnijih bila je erozija povjerenja javnosti u vladu. Prije Watergatea postojala je snažna, iako ponekad slijepa, vjera u integritet političkih vođa i institucija. Otkriće da je predsjednik Sjedinjenih Država odobrio i sudjelovao u zataškavanju radi ometanja pravde razbilo je ovu percepciju. Slika predsjedništva okaljanog nezakonitim radnjama ostavio je američku javnost razočaranom i nepovjerljivom prema vladi. Ovaj gubitak povjerenja često se odražava u anketnim podacima iz godina nakon Watergatea. Povjerenje javnosti u vladu, koje je već bilo narušeno Vijetnamskim ratom, naglo je opalo sredinom 1970-ih. Skandal je razotkrio potencijal za korupciju i kriminal na najvišim razinama vlasti, što je dovelo do ciničnijeg i skeptičnijeg stava prema političarima. Taj je osjećaj nastavio oblikovati američku političku kulturu u narednim desetljećima, utječući na ponašanje birača, politički angažman i porast osjećaja protiv establišmenta.

Afera je otkrila značajne slabosti u sposobnosti Kongresa da kontrolira predsjedničku moć, osobito u područjima izvršne tajnosti i nadzora. Kao odgovor, Kongres je poduzeo korake za utvrđivanje većeg autoriteta nad predsjedništvom. Jedna od ključnih reformi bio je Zakon o ratnim ovlastima iz 1973., koji je imao za cilj ograničiti predsjednikovu mogućnost da angažira američke snage u oružanim sukobima bez odobrenja Kongresa. Kongres je također donio amandmane na Zakon o slobodi informacija 1974. godine, koji su proširili javni pristup vladinim dokumentima, čime je povećana transparentnost. Ove su reforme osmišljene kako bi spriječile buduće zlouporabe ovlasti osiguravajući da Kongres i javnost mogu izvršnu vlast smatrati odgovornijom. Nasljeđe ovih promjena još uvijek se može vidjeti u suvremenoj ravnoteži moći između zakonodavne i izvršne vlasti, pri čemu se Watergate često navodi kao opomena kad god predsjednici pomiču granice svojih ovlasti.

SAŽETAK

Afera Watergate bila je velika politička kriza u Sjedinjenim Državama tijekom ranih 1970-ih koja je u konačnici dovela do ostavke predsjednika Richarda Nixona. Izbila je provalom u sjedište Demokratske stranke, u poslovnom kompleksu Watergate, 17. lipnja 1972. Provalnici su bili povezani s Nixonovom predsjedničkom kampanjom, što je dovelo do optužbi za ilegalne aktivnosti usmjerene na potkopavanje protivnika. Kako je istraga tekla, otkriveno je da su Nixon i njegovi suradnici pokušali prikriti provalu i ometati pravdu. Ključna svjedočanstva i snimke otkrili su da je Nixon bio uključen u planiranje i zataškavanje. Skandal se intenzivirao 1973., što je dovelo do osnivanja Senatskog odbora za istragu provale i zataškavanja. U srpnju 1974. Odbor za pravosuđe Zastupničkog doma odobrio je članke o opozivu Nixona zbog ometanja pravde, zlouporabe ovlasti i nepoštivanja Kongresa. Suočen sa sigurnim opozivom, Nixon je 8. kolovoza 1974. objavio ostavku, postavši prvi predsjednik SAD-a koji je to učinio. Njegova ostavka označila je značajan trenutak u američkoj povijesti, ističući pitanja političke korupcije, odgovornosti i ravnoteže moći. Gerald Ford, Nixonov potpredsjednik, naslijedio ga je i kasnije ga pomilovao.

Ključne riječi: Watergate, provala, zataškavanje, snimke, opoziv.

ABSTRACT

The Watergate scandal was a major political crisis in the United States during the early 1970s that ultimately led to the resignation of President Richard Nixon. It began with a break-in at the Democratic Party headquarters, in the Watergate business complex, on June 17, 1972. The burglars were linked to Nixon's presidential campaign, leading to accusations of illegal activities aimed at undermining opponents. As the investigation progressed, it was discovered that Nixon and his associates attempted to cover up the burglary and obstruct justice. Key testimony and tapes revealed that Nixon was involved in the planning and cover-up. The scandal intensified in 1973, leading to the creation of the Senate Committee to Investigate Burglary and Cover-Up. In July 1974, the House Judiciary Committee approved articles of impeachment against Nixon for obstruction of justice, abuse of power, and contempt of Congress. Facing certain impeachment, Nixon announced his resignation on August 8, 1974, becoming the first US president to do so. His resignation marked a significant moment in American history, highlighting issues of political corruption, accountability and the balance of power. Gerald Ford, Nixon's vice president, succeeded him and later pardoned him.

LITERATURA

Bačić, Arsen. "Impeachment kao konstitucionalni proces". U *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu* 12 (1975): 175-188.

Dean, John Wesley. *Blind Ambition: the White House Years*. New York: Simon and Schuster, 1976.

Graff, Garrett M. *Watergate: A New History* New York: Avid Reader Press, 2022.

Kutler, Stanley Ira, ur. *Watergate: A Brief History with Documents*. Chichester: Wiley-Blackwell, 2010.

Liddy, George Gordon. *Will: The Autobiography of G. Gordon Liddy*. New York: St. Martin's Paperbacks, 1998.

Perlstein, Rick. *Nixonland: The Rise of a President and the Fracturing of America*. New York: Scribner, 2008.

Sellers, Charles; May, Henry; McMillen, Neil R. *Povijest Sjedinjenih američkih država*. (prevela Neđeljka Batinović) Zagreb: Barbat, 1996.

Sinković, Marijan, gl. ur. *Kraj predsjedništva: dokumentarni prikaz novinara The New York Timesa o jednom od najburnijih razdoblja u povijesti SAD*. Zagreb: Stvarnost, 1974.

Woodward, Bob. *The Secret Man: the Story of Watergate's Deep Throat*. New York: Simon and Schuster, 2005.

Woodward, Bob i Bernstein, Carl. *The Final Days*. New York: Simon and Schuster, 1976.

MREŽNI IZVORI

<https://www.britannica.com/biography/Richard-Nixon> (pristupljeno 14.3.2024.)

<https://www.britannica.com/topic/Pentagon-Papers> (pristupljeno 14.3.2024.)

<https://www.washingtonpost.com/history/2022/06/17/frank-wills-security-guard-watergate/>
(pristupljeno 28.3.2024.)

<https://www.washingtonpost.com/history/2022/06/13/first-watergate-burglary-story/> (pristupljeno 28.3.2024.)

https://www.washingtonpost.com/politics/gop-security-aide-among-five-arrested-in-bugging-affair/2012/06/07/gJQAYTdZKV_story.html (pristupljeno 28.3.2024.)

<https://www.presidency.ucsb.edu/documents/statements-about-the-watergate-investigations> (pristupljeno 25.8. 2024.)

<https://www.nytimes.com/1973/10/13/archives/judges-rule-52-historic-decision-finds-president-not-above-laws.html> (pristupljeno 1.9. 2024.)

<https://www.nytimes.com/1973/10/20/archives/dean-pleads-guilty-in-deal-will-aid-the-prosecution-immunity-fight.html> (pristupljeno 2.9.2024.)

<https://www.nytimes.com/1974/01/16/archives/front-page-2-no-title.html> (pristupljeno 20.9.2024.)

<https://www.presidency.ucsb.edu/documents/address-the-state-the-union-delivered-before-joint-session-the-congress> (pristupljeno 21.9.2024)

<https://www.nytimes.com/1974/07/12/archives/house-committee-issues-the-voluminous-evidence-from-watergate.html> (pristupljeno 22.9.2024.)

https://www.pbs.org/newshour/spc/character/links/nixon_speech.html (pristupljeno 23.9.2024.)

SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja Ante Mandarić, kao pristupnik/pristupnica za stjecanje zvanja sveučilišnog/e prvostupnika/ce povijesti, engleskog jezika i književnosti, izjavljujem da je ovaj završni rad rezultat isključivo mogega vlastitoga rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio završnog rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranoga rada, pa tako ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga završnog rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Split, 27.9.2024.

Potpis

Izjava o pohrani i objavi ocjenskog rada
(završnog/diplomskog/specijalističkog/doktorskog rada - podcrtajte odgovarajuće)

Student/ica: Ante Mandarić

Naslov rada: Afera Watergate

Znanstveno područje i polje: Humanističke znanosti, povijest

Vrsta rada: Završni rad

Mentor/ica rada (ime i prezime, akad. stupanj i zvanje):
Aleksandar Jakir, prof.dr.sc.

Komentor/ica rada (ime i prezime, akad. stupanj i zvanje):

Članovi povjerenstva (ime i prezime, akad. stupanj i zvanje):

Aleksandar Jakir, prof.dr.sc., mentor

Mladenko Domazet, prof.dr.sc., predsjednik

Marko Trogrlić, prof.dr.sc., član

Ovom izjavom potvrđujem da sam autor/autorica predanog ocjenskog rada (završnog/diplomskog/specijalističkog/doktorskog rada - zaokružite odgovarajuće) i da sadržaj njegove elektroničke inačice u potpunosti odgovara sadržaju obranjenog i nakon obrane uređenog rada.

Kao autor izjavljujem da se slažem da se moj ocjenski rad, bez naknade, trajno javno objavi u otvorenom pristupu u Digitalnom repozitoriju Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Splitu i repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama *Zakona o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti* (NN br. 119/22)).

Split, 27.9.2024.

Potpis studenta/studentice:

Napomena:

U slučaju potrebe ograničavanja pristupa ocjenskom radu sukladno odredbama Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima (111/21), podnosi se obrazloženi zahtjev dekanici Filozofskog fakulteta u Splitu.